

10. Сукиасян Э. Р. Библиотечные каталоги : метод. материалы / Э. Р. Сукиасян. – М. : Профиздат, 2001. – 192 с. – (Соврем. б-ка).

11. Традиційні каталоги наукових бібліотек освітянської галузі: організація, ведення й редагування : метод. рек. / [Лобановська І. Г. та ін. ; за заг. ред. Лобановської І. Г.] ; Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2006. – 166 с.

12. Ушакова Л. М. Ретроспективна конверсія карткових каталогів і створення імідж-каталогу: технологічний підхід / Л. М. Ушакова // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця, 2014. – Вип. 4 : Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу. – С. 254–259.

13. Чабан К. А. Рекаталогізація: технологія і організація проведення в бібліотеці ХНУ / К. А. Чабан // Б-ка в освіт. просторі. – 2006. – № 3. – С. 58–63.

14. Черкасова І. Ю. Ретроконверсія каталогів: новий підхід / І. Ю. Черкасова // Библиография. – 2000. – № 4. – С. 38–45.

Dunayeva L. M.

Retrospective cataloging of periodicals at the V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine: Technological Approach

The article deals with the main directions of work on re-cataloging of periodicals, the problems and methods of their solution are highlighted.

Key words: *V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, electronic catalogues, card catalogues, Information retrieval systems, cataloging, retro cataloging, catalog retroconversion, periodicals.*

УДК 025.4.036:004.65:025.342/.343]-044.64

Зоріна Н. Є.

науковий співробітник відділу комплектування
та наукового опрацювання документів
ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

Коваленко С. Г.

науковий співробітник відділу комплектування
та наукового опрацювання документів
ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

АВТОРИТЕТНІ ФАЙЛИ: МІСЦЕ І РОЛЬ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Розглянуто питання створення й використання авторитетних файлів в умовах формування єдиного інформаційного простору. Обґрунтована важливість застосування авторитетного контролю в провідних освітянських бібліотеках України в умовах міжбібліотечної взаємодії, що сприятиме уніфікації у створенні бібліографічних записів і забезпечить здійснення ефективного пошуку в електронних каталогах мережі освітянських бібліотек. Представлено результати дослідження щодо створення й використання баз даних авторитетних файлів. Розглянуто застосування авторитетних файлів колективних та індивідуальних авторів як засіб наукометричних досліджень.

Ключові слова: *авторитетні файли, авторитетний контроль, колективні автори, індивідуальні автори, предметні заголовки, точки доступу, інформаційні ресурси, електронні каталоги, корпоративна співпраця, наукометрія.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах наукові бібліотеки посідають провідні позиції в розв'язанні глобального завдання побудови суспільства знань. Інтенсивне впровадження інформаційних технологій і засобів у процеси опрацювання бібліотечних фондів, збереження інформації та надання доступу до інформаційного ресурсу сприяє розвитку інноваційних напрямів та форм бібліотечної роботи, відкриває нові можливості й перспективи щодо організації повноцінного інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів і забезпечення їхніх інформаційних потреб на якісно новому рівні. В умовах ринкової економіки якість та ефективність бібліотечної роботи оцінюють за реальними результатами, яких досягають з розробленням нових проектів, зокрема і на засадах кооперування. Однією з умов ефективності таких проектів прийнято вважати співпрацю бібліотеки в кооперації й взаємодії з іншими бібліотеками, інформаційними та культурними установами тощо. Упровадження й розвиток корпоративних бібліотечних технологій створює умови для переорієнтування діяльності наукових бібліотек у напрямі формування єдиного інформаційного простору на основі об'єднання й взаємного використання ресурсів й інтегрування в регіональний, національний, європейський і світовий простір. Такий напрям діяльності бібліотек є актуальним і перспективним, оскільки дає змогу об'єднати їхні зусилля для створення спільного інформаційного ресурсу та надання до нього вільного й багатоаспектного доступу [11].

Упровадження різних форм міжбібліотечної співпраці надає бібліотекам можливість вийти за межі своїх електронних каталогів (ЕК), розповсюджувати бібліографічні записи (БЗ) власної генерації та використовувати інформацію, накопичену іншими бібліотеками. Однак результат корпоративної співпраці бібліотек залежить від виконання певних умов, які й забезпечують рівень її ефективності. Одним із головних показників якості масивів бібліографічної інформації, створених з використанням автоматизованих бібліотечних інформаційних систем, є ступінь стандартизації під час формування основних полів БЗ, зокрема пошукових. Створення зведених ЕК, обмін бібліографічними базами даних (БД), розвиток корпоративних мереж, взаємне надання бібліотеками доступу до своїх інформаційних ресурсів потребують ведення автоматизованої каталогізації в єдиному форматі з дотриманням єдиних для всіх правил каталогізування. Завдання стандартизації кожна окрема бібліотека вирішує через створення й використання довідників різної структури, що містять нормативну інформацію, – так званих нормативних БД. Проте в процесі інтегрування інформаційних ресурсів окремих бібліотек постає проблема їх уніфікування.

Якість бібліографічного запису визначають не тільки дотриманням державних стандартів у процесі його створення, а й, насамперед, забезпеченням ефективного пошуку документів, що можливо лише за умови чіткої організації зберігання документів і відомостей про них, тобто дотримання визначеного порядку розміщення документів у фондосховищах та їхніх БЗ у пошукових масивах через групування за певними ознаками (класифікаційний індекс,

прізвище автора, назва документа, рік видання, вид документа, формат, носій інформації тощо). В умовах корпоративної співпраці бібліотек уніфікація набуває особливо важливого значення для забезпечення максимальної точності в процесі створення БЗ і пошуку документів в ЕК і БД як у межах однієї бібліотеки, так і в об'єднаних інформаційно-бібліотечних ресурсах [7, 8, 15].

Невід'ємною складовою частиною роботи з організації електронного каталогу і важливим засобом забезпечення його якості є формування авторитетних файлів (АФ) і авторитетний контроль (АК). Створення системи авторитетного контролю навіть у межах однієї бібліотеки потребує системного підходу в напрямі науково-інформаційного, методичного та організаційного забезпечення. Що стосується впровадження АК на рівні бібліотечної мережі – це питання має вирішуватися централізовано. Зокрема, важливість цієї роботи відзначена в Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». Серед стратегічних напрямів розвитку бібліотечної справи, визначених у цьому документі, є й «Інтенсивний розвиток та актуалізація документно-інформаційних ресурсів бібліотек на традиційних та електронних носіях і забезпечення доступу до них» [18]. Одним із заходів, спрямованих на досягнення цієї мети, є «... створити корпоративну базу даних авторитетних національних файлів на осіб, організації, предметних/галузевих».

Авторитетний файл – це машиночитний список встановлених і прийнятих як нормативні дані імен індивідуальних авторів, назв колективних авторів, предметних рубрик, індексів УДК тощо. Створення й застосування АФ сприяє розв'язанню таких проблем: забезпечення якості опрацювання документів; уніфікування введення інформації, у результаті чого досягається одноманітність вводу, скорочується кількість помилок; здійснення релевантного пошуку в ЕК і базах даних; прискорення опрацювання документів завдяки багаторазовому використанню раніше створених авторитетних записів; організація міжбібліотечного обміну авторитетними записами на різних рівнях співпраці; коректне відображення інформації в наукометричних базах даних, що впливає на пошук і визначення цитованості публікацій; зменшення трудових і фінансових витрат на опрацювання документів [15].

Застосування авторитетного контролю розпочато задовго до створення електронних каталогів. Практично всі великі бібліотеки вели постійну роботу з формування довідкових картотек до алфавітного каталогу, робочих картотек до предметного каталогу тощо, які отримали назву авторитетних і в роботі каталогізатора слугували для уніфікації представлення певних елементів БЗ. З часом прийшло принципово нове розуміння потреби в такому засобі для забезпечення єдності пошукових ознак документів для їх відображення в інформаційно-пошукових системах.

Процеси корпоратизації й АК взаємопов'язані. З одного боку, ефективне функціонування корпоративних бібліотечних мереж неможливе без застосування АК, з іншого – створення й функціонування мереж дає змогу бібліотекам отримувати якісні БЗ та уніфікувати точки доступу за рахунок використання авторитетних записів (АЗ), що значно полегшує роботу бібліотек.

Проблеми уніфікації та стандартизації, авторитетного контролю в електронних каталогах досліджували І. П. Антоненко [1], В. Ю. Гаркавець [5], Н. В. Стрішенець [19], Т. В. Масхулія і Ю. Г. Селіванова [12] та ін. У праці І. П. Антоненко розглянуто авторитетний контроль як інтегруючий елемент інформаційно-бібліотечного комплексу електронного каталогу НБУВ [1]. Значення авторитетного контролю бібліографічних записів для ефективного пошуку інформації та кооперованої каталогізації розкрито в працях О. В. Ісаєвої [9], Н. Є. Зоріної [7, 8], Н. В. Стрішенець [19]. Питання створення і підтримки авторитетних файлів в електронних каталогах бібліотек в Україні та зарубіжних країнах також досліджували Н. В. Стрішенець [19], О. В. Ісаєва [9], Т. М. Бикова [2] та ін. Проблема створення національних авторитетних файлів в Україні та зарубіжних країнах розглянуто в працях Н. В. Стрішенець [19], І. Антоненко [1], Ю. Г. Селіванової та В. Г. Войскунського [16], О. В. Ісаєвої [9], М. В. Стегаєвої [17] та ін. Досвід створення авторитетних файлів у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського висвітлено в працях С. Г. Коваленко [10], Н. Є. Зоріної [7, 8], О. Г. Помчалової [14].

Метою статті є висвітлення питання створення та використання авторитетних файлів «Коллективні автори», «Індивідуальні автори», «Предметні заголовки» у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і провідних освітянських бібліотеках України, а також дослідження можливостей взаємодії освітянських бібліотек України в цьому напрямі. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю активізації застосування авторитетного контролю в умовах міжбібліотечної співпраці, зокрема з'ясування можливостей провідних освітянських бібліотек України щодо створення й використання авторитетних файлів у процесі аналітико-синтетичного опрацювання документів і відображення їх в електронних каталогах.

Виклад основного матеріалу. Рівень стандартизації форми й змісту точок доступу БЗ є одним з основних показників якості бібліографічних баз даних, зокрема електронних каталогів. Точки доступу – це елементи бібліографічних та авторитетних записів, які містять ім'я, назву, термін, код або інші відомості, за якими можуть бути знайдені та ідентифіковані бібліографічні або авторитетні записи чи посилання. Точки доступу мають бути сформульовані відповідно до правил каталогізації, забезпечувати достовірний результат пошуку бібліографічних та авторитетних записів і пов'язаних з ними бібліографічних ресурсів, а також обмежувати результати пошуку [6].

Завдання стандартизації представлення точок доступу вирішується через створення, підтримку та подальше використання авторитетних файлів. Без АК неможливий бібліографічний контроль, тобто організація та підтримка систем ідентифікації та пошуку бібліографічної інформації, якими є електронні каталоги та бібліографічні бази даних [1].

Авторитетний контроль означає постійне відстеження й підтримання у процесі каталогізації послідовних форм заголовків, інших елементів бібліографічного запису (точок доступу), а також зазначення зв'язків між їх основною, стандартизованою, авторитетною формою та іншими відомими

варіантами і поширюється на назви колективних авторів (установ і організацій), імена авторів, предметні рубрики, географічні рубрики, уніфіковані назви документів тощо [15]. Авторитетний контроль передбачає операції авторитетної роботи, а також загальний контроль над точками доступу; щодо вітчизняної термінології можна сказати, що це контроль за уніфікованим використанням пошукових ознак. Система авторитетного/нормативного контролю є одним з найважливіших інструментів ЕК. В сучасних умовах завдання АК передбачають інтегрування авторитетних/нормативних файлів в єдину базу нормативних даних як у межах одного ЕК, так і для об'єднаних галузевих, національних і міжнародних АФ.

Освітнянські бібліотеки також активно долучаються до цього процесу. Зокрема, одним з пріоритетних напрямів діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головного галузевого науково-інформаційного, методичного і координаційного центру є робота з формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) з провідними освітянськими бібліотеками України. У межах цієї роботи на базі електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського створено кілька зведених БД галузевої тематики, зокрема дисертацій, збірників наукових праць з питань освіти, педагогіки та психології. Крім того, складником роботи з формування ІГР є створення баз даних авторитетних файлів (АФ): «Колективні автори» (АФ «КА»), «Індивідуальні автори» (АФ «ІА»), «Предметні заголовки» (АФ «ПЗ»). Опрацювання документів з використанням такого засобу уніфікації як АФ та їх підтримання в актуальному стані сприяє підвищенню рівня якості та, відповідно, релевантності пошуку в ЕК, гарантує його точність і повноту, є важливою умовою успішного функціонування автоматизованої системи пошуку. Отже, сьогодні, коли міжбібліотечна співпраця розширює межі й нарощує темпи розвитку, питання уніфікації є особливо актуальним, а потреба в застосуванні авторитетного контролю для забезпечення її якісного результату не викликає сумніву.

Формування авторитетних файлів у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розпочато у 2006 р. зі створення авторитетного файлу «Колективні автори». Назви установ та організацій мають підлягати контролю, оскільки функціонування значних за обсягом БЗ породжує множину варіантів формулювань одного й того самого заголовка, що негативно впливає на результат бібліографічного пошуку. АФ «КА» призначено для забезпечення якості опрацювання документів, виданих установами й організаціями, пошуку видань певних колективів і забезпечення методичної єдності в роботі із заголовками колективних авторів. Формування й ведення авторитетного файлу «Колективні автори» гарантує уніфікацію назв колективів і організацій поряд з варіантними формами назв, повноту відомостей про назви, а також створення єдиної системи посилань з відповідними поясненнями [10]. В записі зазначена основна (уніфікована) назва установи (поле 210) і всі інші назви, пов'язані з основною (поле 510), оскільки назву установи протягом тривалого часу її існування неодноразово змінювали. Пошук в ЕК можна здійснювати за будь-якою з цих назв.

Крім того, якщо в документах основну (уніфіковану) назву колективу наведено кількома мовами, у процесі формування заголовка заповнюють поле 710: Зв'язані основні назви колективу/заходу іншими мовами:

710: Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова

710: National Pedagogical Dragomanov University

На 01.07.2017 р. АФ «КА» налічує близько 800 авторитетних записів назв наукових установ, навчальних закладів, провідних бібліотек України і зарубіжних країн тощо.

Авторитетний файл «Індивідуальні автори» – це файл, який містить важливу, багатоаспектну, перевірену, записану з дотриманням відповідних норм і правил інформацію про автора. Крім того, АФ «ІА» є надійним засобом ідентифікації, що пропонує варіанти різночитань, містить довідкові відомості [14]. Авторитетні записи на кожну особу містять усі форми імені особи (псевдоніми, справжнє прізвище, варіанти написання різними мовами, світські прізвища духовних осіб тощо), дати життя та іншу інформацію. Таким чином, користувач електронного каталогу може здійснити додатковий пошук, зокрема в разі збігу імен різних авторів.

АФ «Індивідуальні автори» в ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського містить на 01.07.2017 р. майже 550 записів на прізвища сучасних науковців і видатних діячів минулого в галузі науки, освіти, педагогіки, психології, культури, літератури тощо.

Авторитетні файли «Колективні автори» й «Індивідуальні автори» каталогізатори активно застосовують у процесі формування бібліографічних записів в електронному каталозі. Ці авторитетні файли постійно актуалізують.

Авторитетний файл «Предметні заголовки» – це машиночитний словник предметних рубрик, представлений у комунікативному форматі для авторитетних даних, з установленними взаємозв'язками між предметними заголовками, вираженими елементами довідкового апарату, введений як база знань у підсистему лінгвістичного забезпечення ЕК та задіяний у процесі предметизації документів і пошуку інформації. Він є потужним інструментом не тільки для предметизації документів, але й, що більш важливо, для організації тематичного пошуку в ЕК. За наявності такого стандартизованого словника читачеві не потрібно самому здогадуватися, як правильно сформулювати запит, використовувати однину чи множину або якийсь з можливих синонімів. Застосування АФ предметних заголовків як стандартизованого словника в предметизації документів сприяє підвищенню якості ЕК і, відповідно, оптимізації пошуку, що особливо важливо для забезпечення інформаційних потреб віддалених користувачів. Робота з формування галузевого авторитетного файлу «Предметні заголовки» з питань освіти, педагогіки та психології, що розпочато в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, є першою в Україні спробою створення такого інформаційного продукту. Опрацювання документів з використанням такого засобу уніфікації, а також їх підтримання в актуальному стані гарантує точність і повноту тематичного пошуку через встановлення зв'язків від прийнятих і

затверджених форм написання предметних заголовків до відхилених. Це є обов'язковою умовою успішного функціонування автоматизованої системи пошуку документів, а також сприяє інтегруванню освітянських бібліотек і розвитку міжбібліотечної взаємодії [7, 8].

Аналіз публікацій свідчить, що в окремих бібліотеках авторитетні файли й авторитетний контроль можуть бути організовані по-різному, з урахуванням власних традицій і методик ведення довідкового апарату і технології каталогізації, що склалися в кожній з них. Така тенденція сьогодні чітко простежується в Україні. Проте, за таких умов «самостійний» АФ кожної окремої бібліотеки є авторитетним лише для неї самої і стає на перешкоді розвитку кооперації в напрямі опрацювання документів, взаємообміну БЗ, створенню зведених баз даних тощо. Тенденції інтеграції, стандартизації та уніфікації, характерні для розвитку методик і технологій каталогізації, все більше проявляються у формуванні саме національних авторитетних файлів, які слугують досягненню однаковості при формуванні точок доступу до записів електронного каталогу. Отже, створення кожною окремою бібліотекою своїх авторитетних файлів не є раціональним підходом, оскільки цей процес потребує значних трудовитрат і матеріальних ресурсів. Крім того, одним із завдань авторитетного контролю є уніфікування введення інформації, у результаті чого досягається одноманітність у представленні точок доступу і скорочується кількість помилок. Наявність багатьох АФ в різних бібліотеках суперечить цьому принципу і не сприяє розвитку кооперативної співпраці бібліотек [1, 9].

Однією з умов ефективності корпоративної міжбібліотечної співпраці бібліотек є єдиний формат представлення точок доступу і загальні настанови щодо створення авторитетних записів. Налагодження корпоративної взаємодії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з провідними освітянськими бібліотеками України з формування зведених баз даних ставить нові завдання, одним з яких є впровадження в цю роботу авторитетного контролю. Для підвищення ефективності міжбібліотечної співпраці фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського провели дослідження з формування галузевих авторитетних файлів та їх використання в процесі опрацювання документів, а також проблем, які виникають у ході цієї роботи.

Фактично вперше досліджено питання формування й застосування АФ «Коллективні автори», «Індивідуальні автори», «Предметні заголовки» в провідних освітянських бібліотеках України. Дослідження проведено методом анкетування, для чого розроблено анкету, що містить такі запитання:

1. Яке програмне забезпечення Ви використовуєте для організації електронного каталогу?
2. Чи знайомі ваші фахівці з технологією авторитетного/нормативного контролю для уніфікування заголовків бібліографічних записів?
3. На вашу думку, чи дасть змогу використання авторитетних файлів:
 - уніфікувати введення інформації
 - поліпшити якість опрацювання документів
 - прискорити опрацювання документів

- поліпшити рівень інформаційного забезпечення користувачів
- оптимізувати пошук документів в ЕК

4. Чи створюєте (використовуєте) ви авторитетні файли в процесі формування ЕК вашої бібліотеки: АФ колективних авторів; АФ індивідуальних авторів; АФ предметних заголовків?

5. Чи хотіли б ви використовувати авторитетні файли: АФ колективних авторів; АФ індивідуальних авторів; АФ предметних заголовків?

6. Чи хотіли б ви отримувати від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського авторитетні файли для використання в процесі створення БЗ у власному ЕК?

7. Які саме: АФ колективних авторів; АФ індивідуальних авторів; АФ предметних заголовків?

У ході дослідження було надіслано анкети до 35 бібліотек вищих педагогічних навчальних закладів України і деяких національних університетів України; відповіді надіслали 32 бібліотеки. З них 30 бібліотек створюють електронні каталоги, використовуючи різне програмне забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1

Формування й використання авторитетних файлів у бібліотеках

Програмне забезпечення	Створюють ЕК	Знайомі з технологією АК	Створюють АФ			Хотіли б використовувати АФ			Хотіли б отримувати АФ			
			КА	ІА	ПЗ	КА	ІА	ПЗ		КА	ІА	ПЗ
САБ «ІРБІС»	11 (37%)	так – 7 (64%) ні – 4 (36%)	2	4	3	9	9	8	8	7	6	7
УФД-Бібліотека	14 (47%)	так – 6 (43%) ні – 8 (57%)	1	3	1	5	8	6	10	5	9	4
Інші програми	5 (16%)	так – 4 (80%) ні – 1 (20%)				5	5	4	5	3	4	4
УСЬОГО:	30	так – 17 (57%) ні – 13 (43%)	3	7	4	19	22	18	23	15	19	15

За результатами дослідження встановлено, що 17 з 32 опитаних бібліотек знайомі з технологією створення авторитетних файлів. Більшість респондентів вважають, що використання авторитетних файлів дасть змогу уніфікувати введення інформації (22), поліпшити якість опрацювання документів (12), прискорити опрацювання документів (17), поліпшити рівень інформаційного забезпечення користувачів (14), оптимізувати пошук документів в ЕК (19).

Проте, створюють авторитетні файли лише кілька бібліотек. Переважно це бібліотеки, що застосовують програмне забезпечення САБ «ІРБІС». Але за результатами опитування більшість бібліотек хотіли б використовувати авторитетні файли. Загалом 23 бібліотеки виявили бажання отримувати авторитетні файли від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Можливість

надання авторитетних файлів бібліотекам, які працюють не в САБ «ІРБІС», на сьогодні є проблемною і потребує окремого дослідження.

Результати анкетування свідчать про те, що більшість опитаних бібліотек не створюють авторитетні файли. Це цілком зрозуміло, оскільки робота зі створення авторитетних файлів та їх підтримки в актуальному стані потребує часу, кваліфікованих кадрів, матеріальних витрат, яких бібліотекам часто бракує. Втім переважна більшість бібліотек бажає використовувати авторитетні файли, і ми вбачаємо в цьому позитивні зрушення. За результатами анкетування простежується певна закономірність: бібліотек, які хотіли б отримувати АФ від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, дещо менше, ніж тих, які хотіли б застосовувати їх. А це може означати, що деякі бібліотеки ще й досі спрямовані на використання лише власних ресурсів, або вказує на недостатнє розуміння проблеми. У будь-якому випадку розвиток міжбібліотечної взаємодії потребуватиме упровадження уніфікації у процес електронної каталогізації, а це можливо лише за умови використання авторитетних файлів.

Розглянемо ще один важливий аспект застосування авторитетних файлів, зокрема колективних та індивідуальних авторів, оскільки вони є ефективним засобом уніфікації у створенні електронних інформаційних ресурсів. Упровадження інформаційних технологій сприяє формуванню й розвитку єдиного інформаційного простору, одночасно відбувається стрімке накопичення інформаційних ресурсів, значну частку яких займають публікації результатів наукових досліджень. Вагу вченого в науковому співтоваристві нині багато в чому визначають тим, наскільки повно, конструктивно й органічно представлені результати його досліджень в Інтернет-мережі. Використання web-орієнтованих ресурсів і сервісів як засобів оприлюднення та розповсюдження забезпечує публікування продукції за результатами наукового дослідження та доступ до неї, а також автоматизує процеси збирання, опрацювання та подання інформації щодо кількісних і якісних характеристик такого публікування [4]. Крім того, однією з найважливіших характеристик якості наукової праці є її бібліографічна культура, що слугує критерієм наукової етики дослідника, показником його поваги до здобутків інших авторів і до інституту інтелектуальної власності [3].

Невід'ємним елементом будь-якої наукової праці є її бібліографічний апарат – бібліографічні посилання, а також прикнижкові списки, завданням якого є ознайомлення читача з джерелами цитат і запозичень, інформування про публікації на подібні теми тощо. Такий апарат певною мірою є виявом наукової етики і культурою наукової практики. Проте бібліографічні відомості в документах мають також наукометричне значення. Актуальність і важливість окремої публікації не може бути визначено без урахування кількісної динаміки бібліографічних посилань на неї в наступних наукових дослідженнях [3]. Від правильності складання списків використаних джерел в науковій статті, насамперед, правильності зазначення імен і прізвищ індивідуальних авторів, назв колективних авторів залежить адекватність оцінки цитованості наукових публікацій.

Останнім часом підвищена увага приділяється моніторингу наукового потенціалу та оцінювання ефективності діяльності вчених. Потужним інструментом розповсюдження, оприлюднення та аналізу використання результатів наукових досліджень є міжнародні наукометричні бази даних наукових публікацій – бібліографічні та реферативні бази даних з інструментами для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Наприклад, наявність власного профілю автора в Google Академії дає йому можливість відстежувати бібліографічні посилання на свої статті. Тому створення особистого профілю вченого в наукометричних БД сьогодні є важливим чинником представлення результатів його наукової діяльності в інформаційному просторі. Інформація в профілі вченого має бути точною та максимально повною, ідентифікувати автора особисто, а також його належність до певної наукової установи. Наукові установи також створюють у наукометричних БД свої профілі, що дає змогу презентувати в інформаційному просторі наукову діяльність як установи загалом, так і окремих її працівників. Наприклад, система Google Академія автоматично групує профілі дослідників, які зазначили в них належність до певної установи, вживаючи її офіційну назву, підтвердили це через офіційну поштову скриньку в домені установи та зробили власний профіль загальнодоступним. Одним із найбільш важливих чинників самопрезентації наукової установи у спеціалізованих системах і базах даних є застосування науковцями офіційної назви установи у процесі створення індивідуальних профілів та у супровідній інформації до публікацій результатів досліджень у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах наукових конференцій тощо. Правильне визначення належності до установи, з одного боку, дає змогу краще ідентифікувати автора, з іншого – сприяє виконанню точних наукометричних розрахунків результатів його наукової діяльності [13].

Для коректної ідентифікації окремих авторів і наукових установ можуть стати в пригоді авторитетні файли «Індивідуальні автори» та «Коллективні автори», оскільки містять перевірену, багатоаспектну, записану з дотриманням відповідних норм і правил інформацію про авторів.

Висновки. Ефективність використання інформаційних ресурсів бібліотек і якість бібліотечного обслуговування як на локальному рівні, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії значною мірою залежить від якості використовуваних лінгвістичних засобів пошуку в електронних каталогах. Застосування такого засобу уніфікації як авторитетні файли в процесі опрацювання документів створить умови для забезпечення максимальної точності, конкретності, чіткості, розкриття їхнього змісту, а також розширить можливості для досягнення максимальної ефективності пошуку в електронних каталогах (базах даних).

Більшість освітянських бібліотек України знайомі з технологією АФ, бажають отримувати їх від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і хотіли б застосовувати в процесі роботи, що є важливою умовою успішного функціонування автоматизованої системи пошуку документів, розвитку міжбібліотечної взаємодії й інтегрування освітянських бібліотек в єдиний інформаційний простір.

Використання авторитетних файлів як засобу уніфікації в процесі формування бібліографічних записів документів в електронних каталогах є важливим чинником високого рівня якості бібліотечних інформаційних ресурсів, адекватної презентації наукової діяльності автора або наукової установи в інформаційному просторі та її кількісної оцінки у наукометричних базах даних.

Список використаних джерел

1. *Антоненко І. П.* Авторитетний контроль в інформаційному електронному ресурсі НБУВ: стан та проблеми впровадження / Ірина Антоненко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського [та ін.]. – Київ, 2012. – Вип. 34. – С. 17–28.
2. *Бикова Т. М.* Специфіка редагування бібліографічних записів в електронному каталозі: з досвіду НБ ОНУ імені І. І. Мечникова / Т. М. Бикова // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2016. – Т. 21, вип. 1. – С. 137–149.
3. Бібліографічне оформлення наукових робіт : метод. рек. / уклад.: Лобановська І. Г., Помчалова О. Г., Грудініна Н. Д. ; [наук. ред. І. Г. Лобановська] ; НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ : [б. в.], 2015. – 90 с. – (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек» ; вип. 12).
4. *Гальчевська О. А.* Використання міжнародних наукометричних баз даних відкритого доступу в наукових дослідженнях [Електронний ресурс] / Гальчевська О. А. // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Текст. дані. – Херсон, 2015. – № 23. – С. 115–126. – Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/837 (дата доступу: 05.07.2017). – Назва з екрана.
5. *Гаркавец В. Ю.* Авторитетний/нормативний файл предметних рубрик як основне средство тематического поиска в электронном каталоге ХГНБ им. В. Г. Короленко [Электронный ресурс] / Гаркавец Виктория Юрьевна. – Текст. дан. – [Россия], 2013. – Режим доступа: <http://uchebilka.ru/informatika/44537/index.html> (дата обращения: 29.03.2017). – Загл. с экрана.
6. Декларация о международных принципах каталогизации (Statement of international cataloguing principles) [Электронный ресурс] // IFLA : [офиц. сайт]. – Текст. дан. – [Б. г.], 2009. – Режим доступа: http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-ru.pdf (дата обращения: 17.01.2017). – Загл. с экрана.
7. *Зоріна Н. Є.* Авторитетний файл предметних заголовків як засіб організації тематичного пошуку в електронному каталозі / Наталія Зоріна // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 9. – С. 29–34.
8. *Зоріна Н. Є.* База даних Авторитетного файлу «Предметні заголовки» – важливий елемент інтеграції освітянських бібліотек [Електронний ресурс] / Зоріна Наталія Євгенівна // Інформаційні технології і засоби навчання : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання, Ун-т менеджменту освіти. – Текст. дані. – Київ, 2014. – №. 1. – С. 182–192. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/922> (дата звернення: 26.01.2017). – Назва з екрана.
9. *Ісаєва О. В.* Місце авторитетної роботи в пріоритетних напрямках діяльності наукової бібліотеки [Електронний ресурс] / Ісаєва Ольга Володимирівна // Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору», м. Київ, 4–6 жовтня 2016 р. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/830> (дата звернення: 03.01.2017). – Назва з екрана.
10. *Коваленко С. Г.* Створення авторитетного файлу «Колективний автор» на базі АБІС «ІРБІС» для електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки

України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Коваленко С. Г., Гаврилук Р. П. // Інформаційні технології і засоби навчання : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання, Ун-т менеджменту освіти. – Текст. дані. – Київ, 2009. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/7953/1/591-2019-1-PB.pdf> (дата звернення: 26.01.2017). – Назва з екрана.

11. Лобановська І. Г. Корпоративні бібліотечні проекти як засіб формування інформаційних ресурсів / Інна Лобановська // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2017. – № 1. – С. 38–41.

12. Масхулія Т. Л. Стандартизація и кооперація / Татьяна Масхулія, Юлія Селиванова // Библ. дело. – 2004. – № 6. – С. 18–21.

13. Назаровець М. Використання офіційної назви установи для репрезентації університету в системі Google Академія / Марина Назаровець // Вісн. Кн. палати. – 2017. – № 5. – С. 33–36.

14. Помчалова О. Г. Авторитетні записи заголовків індивідуальних авторів – основа поліпшення якості електронного каталогу наукової бібліотеки / Олена Помчалова // Бібл. вісн. – 2015. – № 1. – С. 12–16.

15. Предметизація документів з питань освіти, педагогіки, психології : практич. посіб. / уклад.: І. Г. Лобановська, Н. Є. Зоріна ; наук. ред. І. Г. Лобановська // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця, 2014. – Вип. 4 : Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу. – С. 401–538.

16. Селиванова Ю. Г. Проблемы создания национального авторитетного файла предметных рубрик в России [Электронный ресурс] / Селиванова Ю. Г., Войскунский В. Г. // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : III Междунар. конф. «Крым-96», Форос, Ялта, Автономная республика Крым, Украина, 1–9 июня 1996 г. : материалы конф. : [в 2 т.] / Гос. публич. науч.-техн. б-ка России. – Текст. дан. – М., 1996. – Т. 2. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea96/report/DOC1/58.html> (дата обращения: 29.03.2017). – Загл. с экрана.

17. Стегаева М. В. Национальный авторитетный файл наименований организаций: теоретические и технологические аспекты формирования и ведения : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Стегаева Мария Витальевна ; науч. руководитель Серебрянникова Татьяна Олеговна ; Санкт-Петербург. гос. ин-т культуры. – СПб., 2016. – 387 с.

18. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року „Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 23 берез. 2016 р. № 219-р. // Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Текст. дані. – [Київ], 2016. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248924865> (дата звернення: 03.04.2017). – Назва з екрана.

19. Стрішенець Н. Авторитетний контроль: необхідність координованого підходу / Надія Стрішенець // Бібл. вісн. – 2014. – № 5. – С. 12–15.

Zorina N. Y., Kovalenko S. Gh.

Authorized files: location and role in the context of a common information space

The questions of creation and use of authorized files in the conditions of formation of a common information space are considered. The importance of applying authoritative control in the leading educational libraries of Ukraine in the conditions of inter-library interaction is substantiated, which will promote unification in the creation of bibliographic records and will ensure the effective search in electronic catalogs of the network of educational libraries. The results of research on creation and use of authoritative files databases are presented. Application of authoritative files of collective and individual authors as a means of scientific research is considered.

Keywords: *authorized files; authorized control; collective authors; individual authors; subject headings; access points; information resources; electronic catalogues; corporate cooperation, scientometrics.*